

بررسی مسئله حجاب

نگاهی تاریخی، قرآنی و فقهی

استاد: محمدحسین ابراهیمی

پدیدآورنده:	ابراهیمی، محمدحسین
عنوان:	بررسی مسئله حجاب، نگاهی تاریخی، قرآنی و فقهی
تکرار نام پدیدآور:	محمدحسین ابراهیمی
مشخصات نشر:	قم: نشر تأمین، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری:	ص ۱۶۸
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۸۰۴۷-۷۰-۷
وضعیت:	قیفا
یادداشت:	کتابنامه: ص. [۱۶۳] - [۱۶۷]: همچنین به صورت زیرنویس
نمایه:	نمایه
موضوع:	حجاب
موضوع:	حجاب - تاریخ
موضوع:	حجاب - جنبه‌های قرآنی
موضوع:	حجاب (فقه)
رده‌بندی کنه:	BP ۲۳۰/۱۷/الف۳۴/۱۳۹۵
رده‌بندی دهی:	۳۹۷/۶۳۶
شماره مدرک:	۴۱۲ ۲۷۱

بررسی مسئله حجاب

نگاهی تاریخی، قرآنی و فقهی

محمدحسین ابراهیمی

ناشر: تأمین	■	نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۵
لیتوگرافی:	■	چاپ: زیتون
شمارگان: ۱۰۰۰	■	قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۰۴۷-۷۰-۷

تلفن ناشر: ۰۲۵-۳۷۷۴۹۲۰۵-۰۹۱۲۲۵۱۱۲۲۷

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه مؤلف
----	------------

بخش فصل

۱۷	معنای عرفی و شرعی حجاب
۱۹	معنای عورة
۲۱	پوشش و حفظ عورت
۲۳	بحث در سه نگاه
۲۵	کشف عورت و قبح عقلی
۲۶	پوشش بر اساس وحی
۲۷	وضعیت حجاب در زمان‌های گذشته

فصل اول

مسئله پوشش در نگاه تاریخی

۳۱	پیشینه لباس و پوشاک
۴۱	لباس مستحب و مکروه دلیلی بر وجود لباس

۴۴..... رنگ‌های لباس

فصل دوم

بررسی مسئله حجاب در نگاه قرآن

۴۹..... پوشش زن در نماز

۵۰..... عفت

۵۳..... سوره‌هایی که در آن‌ها مسئله پوشش مطرح شده است

۵۴..... منظور از بست در آیه شریفه

۵۶..... اجابا، ورود را؟

۵۷..... انواع مسکین: در عصا نزول

۶۰..... نتیجه بحث

۶۱..... نگاه به نامحرم

۶۳..... پوشش عورت

۶۴..... تفاوت حجاب زنان نسبت به مردان

۶۹..... موضوع حریم حجاب

۷۰..... استثنای وجه و کفین از پوشش شرعی

۷۳..... در بیان حکم اطفال و ملک یمین

۷۸..... زنان مشمول حکم آسان‌گیری در حجاب

۸۰..... خلاصه رأی

۸۱..... آیات قرآنی راجع به زنان پیامبر (ص)

۸۷..... بحث ادبی آیه ۳۳ سوره احزاب

۸۸..... منظور از جاهلیت اولی و ثانی

۹۱..... ادامه بررسی حجاب

۱۰۱..... ملک یمین یعنی چه؟

فصل سوم

مسئله پوشش شرعی در نگاه فقهی

احکام نگاه	۱۰۷
نکته اول منظور از لذت و ریه	۱۰۸
نکته دوم منظور از قُبُل و دُبُر	۱۰۹
دلیل جواز وجه و کفین	۱۱۱
نحوه استدلال به روایات جواز نظر به وجه و کفین	۱۱۲
فایده و عکس	۱۱۵
مسئله ضرورت و کفایت آن با اضطرار	۱۱۵
ادله منع جواز نگاه به وجه و کفین	۱۱۹

فصل چهارم

روایت و دغدغه فقهی

عواقب نظر به نامحرم	۱۲۹
کیفیت نگاه	۱۳۱
وکالت در انتخاب همسر	۱۳۲
اجماع در حرمت نظر به وجه و کفین	۱۳۳
نظر مرحوم علامه حلی	۱۳۵
آیا دلیل وجدان بر حرمت پذیرفتنی است؟	۱۳۵
قول به تفصیل	۱۳۷
نگاه به لباس و کلاه گیس و ناخن مصنوعی و امثال آن	۱۳۷
اقسام زن ها و احکام نگاه به ایشان	۱۳۹
جواز نگاه به زنان کافر	۱۴۱
حکم زنان کارگر و عشایر	۱۴۳

۱۴۴	دیدن عکس و فیلم
۱۴۶	مسائل جنسی نباید عمومی شود
۱۴۹	مسائل غیر شرعی و غیر اخلاقی
۱۵۰	کیفیت دلخواه پوشش
۱۵۲	لباس زن در وقت نماز
۱۵۴	تفکیک زن و مرد
۱۵۷	فهرست آیات
۱۶۱	فهرست روایات
۱۶۳	منابع و مآخذ
۱۶۸	برخی از اشعار مؤلف

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد ستایش بی پایان خدایی را که سزاوار حمد و شکر است و یادش آرام بخش دل‌ها است.

نشر تأمین مفتخر است در راستای توسعه فرهنگ قرآنی و دینی آثاری را که پاسخگوی نیاز جامعه ایمانی می‌داند، چاپ و نشر آن اهتمام ورزد. این نشر با کمک مؤسسه دارالتفسیر قرآن تاکنون در جهت تأمین اهداف خود آثار بسیاری را به چاپ رسانیده است که فهرست برخی از آن‌ها در انتهای این اثر آورده شده است. نوشته حاضر در میان اثر در حوزه مسائل زنان تحت عنوان بررسی مسئله حجاب، توسط دفتر گامی حضرت آیت‌الله محمدحسین ابراهیمی به رشته تحریر درآمده است. هیئت نشر امید دارد که با چاپ و انتشار این اثر، گامی مؤثر در جهت فهم درست حقایق دینی برداشته باشد.

هیئت نشر / ۱۳۹۵ ش

مقدمه مؤلف

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله رب العالمين و صلى الله على سيدنا و نبينا محمد و آله الطاهرين و بعنه الله على اعدائهم اجمعين.

یکی از مسائلی که در حجاب مذهبی کدوکا و بیشتری می طلبد، مسئله حجاب است. مسئله ای که نقدهای گوناگونی از ناحیه مسلمانان و غیر مسلمانان بر آن وارد شده است. بر اساس بررسی انجام شده برخی از محققان در این زمینه کوتاهی مشهودی کرده اند. اسرار بر اختلاط زن و مرد را دارند از سویی دیگر عده ای با به حاشیه راندن آن در جامعه راه افراط برگزیده اند و عده ای نیز بی توجه به دو عنصر امر به معروف و نهی منکر، اهمیت مسئله حجاب را نادیده گرفته اند؛ به پندار آنها مسئله حجاب صرفاً یک موضوع اجتماعی است نه یک موضوع دینی؛ بنابراین به منظور کشف حقیقت، این نوشتار به بررسی مسئله حجاب اسلامی پرداخته است.

به همین منظور ضرورت ایجاب می کند با نگاهی تاریخی، قرآنی و فقهی به این مهم توجه کامل گردد؛ زیرا عده ای حجاب اسلامی را این طور می دانند که زن از سر تا قدم سیاه پوش باشد و اجازه بیرون آمدن از خانه را

نداشته باشد، مگر در مواقع ضرورت. عده‌ای هم آن قدر به مسئله حجاب شرعی بی‌اعتنا هستند که اگر زن مسلمان در اجتماع حتی به صورت نیمه برهنه ظاهر شود، مانعی نمی‌بینند؛ اگرچه برخی از زنان مسلمان از روی لجبازی و اعتراض به شرایط موجود و عملکرد برخی مسلمان‌ها و یا مشکلات خاص اجتماعی - اقتصادی، به برهنگی روی می‌آورند.

عده‌ای نیز مفهوم حجاب را درک نکرده و حدّ و حدود آن را خوب نمی‌دانند. اینان، اگر بدانند به آن ملتزم خواهند شد؛ البته افرادی هم دارند که در پی اشاعه بی‌حجابی هستند. بررسی شرایط این افراد و علل و عوامل آن از موضوع این نوشتار خارج است. آن قدر این مسئله حاد شده که به رسانه‌های اجتماعی نیز کشیده شده است؛ بنابراین شرایط موجود ایجاب می‌کند که در خلال بحث «زوی در باب ستر و سائر» موجود در کتاب‌های فقهی به مسئله حجاب و حدّ شرعی آن پرداخته شود و به صورت استدلالی و با قلمی ساده بیان و نظر مشهور کارشناسان دینی در این مسئله، تقریب و تقویت گردد.

کلمه حجاب فارسی نیست. در عربی به معنای مانع و حاجز است. در خصوص این مسئله به پوشش زن در مقابل نامحرم گفته می‌شود که از دیرباز به همین اسم در زبان فارسی رایج شده است. جریان کشف حجاب در سال ۱۳۱۴ هجری شمسی در ایران از سوی رضاخان و اعتراضات زیادی وقت به این فرمان هنوز در حافظه‌ها وجود دارد و از همان وقت به بعد حجاب به جای پوشش رایج شده است؛ از این رو به کار بردن کلمه حجاب به معنای پوشش اسلامی در زبان فارسی نباید حساسیتی ایجاد نماید؛ زیرا اعتقاد به

۱. السَّتر و السَّتر پوشش، وسیله پوشانیدن، پرده، رجل ستر: مرد پاکدامن، امرأة ستر: زن عقیف و پاکدامن، کلمه ستر مصدر یعنی پوشاندن.

حجاب مسئله‌ای است که منشأ آن به شرم و حیای انسان برمی‌گردد؛ از این رو باید به آن ملتزم باشیم.

چو مستوره شد زن خوب روی
به دیدار او در بهشت است شوی
اگر پارسا باشد و خوش سُخن
نگه در نکویی و زشتی مکن

باید توجه داشت که علت روی آوردن انسان به پوشش به معنای اعم آن چند عامل دارد: عامل اول، وجود حیای فطری در انسان است. این عامل انگیزه پوشش در انسان را تحریک می‌کند. آنگاه که شرمگاه آدم و حوا ظاهر شد، به سراغ وسیله‌ای برای پوشاندن آن رفتند. سوره طه آیه ۱۲۱ چنین بیان می‌کند:

فَأَنذَرْتُهَا قُلُوبًا لَّهُمَا قُلُوبًا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ الْجَنَّةِ

از آن درخت ممنوعه خود دند. چون عورت آنان پیدا شد به سراغ برگ درخت رفتند تا آن را بپوشانند.

زیرا پوشش شرمگاه جزء نهاد انسان است.

عامل دوم که باعث شده انسان به سراغ پوشش برود نیاز انسان به حفاظت از خود در برابر سرما و گرماست. این هم یک موضوع عقلایی است که انسان با پوشش، خود را از سرما و گرما حفظ می‌کند.

عامل سوم که انسان را حریصانه به سوی خود می‌کشد، موضوع تربیت و تجمل است؛ زیرا پوشش جسم و جان را زینت می‌دهد. از اینجا است که فرهنگ پوشش در اقوام مختلف، گوناگون و با کیفیت متفاوت ظاهر می‌شود. در این راستا اسلام نیز درباره چگونگی پوشش مسلمان، دارای رأی و نظر است که این کتاب در پی بیان آن است.

مسئله حجاب در این نوشته یعنی پوشش اسلامی و آن دو قسم است:

۱. پوشش عرفی که هرکسی و هر قومی با آداب و سنت‌های محلی خویش خود را می‌پوشاند. این مسئله همیشه بوده و خواهد بود. در این باره نیازی به امر و نهی ندارد.

۲. پوشش شرعی که مساوی با حجاب شرعی یا اسلامی است. بین این دو اصطلاح رابطه عام و خاص حاکم است. وقتی گفته می‌شود حجاب اسلامی، یعنی پوشش شرعی و وقتی مطلق پوشش گفته می‌شود همان پوشش عرفی است که الزاماً مقید به خواسته شرعی نیست. تاریخ پیدایش لباس به احساس نیاز بشر و با آشنا شدن او با حیوانات اهلی و وحش همراه است؛ زیرا انسان از پشم و کرک و پوست آن‌ها برای پوشش استفاده کرده و سرفراز هم از آن استفاده می‌کند. وَمِنْ الْأَنْعَامِ خَلْقُ الثَّوْبِ وَفَرْشَاءُ (انعام / ۱۴۲) برخی از [اجزای] لباس برای [تولید لباس و زیرانداز] انسان خلق شده‌اند.

وَالْأَنْعَامُ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِينٌ وَنَافَعٌ وَ مِنْهَا تَأْكُلُونَ؛ (نحل / ۵) و چارپایان دامی را که در [پرست]شان برای شما وسیله گرما [مانند پوشاک] و سودهایی [دیگر] است آفرید و از [گوشت و لبنیات] آن‌ها [نیز] می‌خورید.

برخی حیوانات برای تهیه لباس و کسب سودهای تجاری و ترسعه رزق و روزی انسان آفریده شده‌اند. برخی از حیوانات هم علاوه بر آن برای خوردن گوشت آن‌ها خلق شده‌اند. انسان در عصر شتاب، انواع لباس و چگونه پوشیدن آن را به رقابت گذاشته است. دنیای سیاست با عینک سیاسی خود، بر محور منافع سیاسی به برهنگی و نیمه برهنگی زن نظر دارد و اهل دنیا و شهوت‌پرستان نیز در اشاعه آن سعی بلیغ دارند. اسلام در این ارتباط با رأی

متعادل خود در پی حفظ کرامت انسانی است. از این رو به پوشش شرعی دستور می‌دهد.

امید می‌رود این کتاب در جهت تحکیم فرهنگ دینی مفید واقع شود. نگارنده در خلال سال‌های ۹۳ و ۹۴ به زبانی ساده و استدلالی رسا و به دور از اصطلاحات ویژه فقهی، نوشتار حاضر را تدوین کرده است. اگرچه مباحث حوزوی در آن وجود دارد، از خوانندگان غیر حوزوی می‌خواهم که قسمت نمی‌آن را کنار گذاشته و به بخش غیرفنی آن توجه کنند. از آنجاکه انسان بدون سب و اشتباه نیست از خوانندگان فرهیخته و خیرخواهان انتظار می‌رود با نقد عالمانه خود، کاستی‌های محتمل در این کتاب را جبران کنند. در پایان از محبت‌اندوکان این اثر، فاضل ارجمند حجت‌الاسلام آقای محمود گودرزی که سنی و ساری مستندسازی آن را تکمیل نمودند و فاضل ارجمند حجت‌الاسلام سیدرضا حسینی امین که ویراستاری آن را انجام دادند و تایپ‌ها که این اثر و اثرات دیگر مؤلف را تایپ کردند، خانم‌ها زهرا فیاضی، اشرف جاسمی و حمیده یوسف‌زاده که صفحه‌بندی آن را تکمیل نمودند، به‌خصوص هیئت نشر که در راه پناهنده مساعدت با مؤلف نمودند، قدردانی می‌شود. جزاهم الله خیر الجزا!

محمد حسین ابراهیمی

ق. ۱۳۹۴ ش